

ТРАДИЦІЙНІ СЛУХАННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ДОКТОРСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

12 грудня 2012 р. у приміщенні Київського регіонального центру НАПрН України відбулося спільне засідання членів відділення цивільно-правових наук НАПрН України та Вченої ради Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України.

На засіданні було заслухано й обговорено доповіді та монографії докторантів:

- **Венедіктової Ірини Валентинівни**, кандидата юридичних наук, доцента, завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна на тему: «*Категорія охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України*»¹;

- **Гриняка Андрія Богдановича**, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника, ученого секретаря НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України на тему: «*Договірні зобов'язання з виконання робіт у цивільному праві України*»²;

- **Гринько (Русу) Світлани Дмитрівни**, кандидата юридичних наук, доцента, старшого наукового співробітника Подільської лабораторії НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, завідувача кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права на тему: «*Рецепція деліктних зобов'язань римського приватного права в Україні*»³.

У своїй доповіді **І. Венедіктова** підкреслила актуальність теми дослідження та ступінь наукової розробки проблеми; розкрила основну проблематику дослідження і його значення для розвитку науки цивільного права.

Щодо актуальності теми дослідження та ступеня наукової розробки проблеми, то, на думку доповідача, прийняття нового Цивільного кодексу незалежної України стало науковим імпульсом для проведення досліджень у сфері приватного права, де центральне місце займає фізична особа — людина з її суб'єктивними правами та охоронюваними законом інтересами. У юриспруденції категорія інтересу щороку набуває дедалі більшого значення, і є найхарактернішою для цивільного права. Зазначене обумовлено тим, що правове

¹ *Венедіктова І. В.* Методологічні засади охоронюваних законом інтересів у приватному праві : монографія / І. В. Венедіктова. — Х. : Нове Слово, 2011. — 260 с.

² *Гриняк А. Б.* Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду : монографія / А. Б. Гриняк ; відп. ред. В. В. Луць. — К. : НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. — 300 с.

³ *Гринько С. Д.* Деліктні зобов'язання римського приватного права: поняття, система, рецепція : монографія / С. Д. Гринько ; за наук. ред. Є. О. Харитонова. — Хмельницький : ХУУП, 2012. — 724 с.

регулювання — це царина суспільного життя, яка складається із сукупності нестабільних соціальних систем. Ця нестабільність надає особливої динамічності праву, правовідносинам, правосвідомості, правовій культурі та правовій системі загалом, на законодавчому рівні відображає існуючі в суспільстві об'єктивні інтереси. Дослідження правової галузі через категорію інтересу, його сутність, поняття, роль, структуру, систему тощо, без сумніву, означає розширення обріїв, збагачення вже наявних методологічних підходів, пов'язаних із розумінням потенціалу права як соціального регулятора. Конструкція охоронюваного законом інтересу усуває огріхи нормативно-правового регулювання, а право, у свою чергу, випрацьовує інтереси, реагуючи на виклики суспільного життя. Особливу роль відіграють охоронювані законом інтереси в цивільному праві. З цього приводу І. Венедіктова процитувала професора Н. Кузнецову: «Саме цивільне право дозволяє як окремій особі, так і будь-яким об'єднанням осіб реалізувати ініціативу, що ґрунтується на юридичній рівності й вільному волевиявленні, ініціативу, спрямовану на реалізацію передусім і головним чином приватного інтересу»¹.

Треба також мати на увазі, як зауважила І. Венедіктова, що національне законодавство не вирізняється чіткістю застосування юридичної термінології щодо інтересів. Так, у нормах Конституції України, Цивільного кодексу України і деяких інших нормативних актах застосовується термін «інтерес», у Кримінальному кодексі України йдеться про «правоохоронювані інтереси», у процесуальних кодексах — про «законні інтереси» та «охоронювані законом інтереси». Крім термінологічної невизначеності, існують й інші проблеми: інколи неможливо зрозуміти, яке значення було вкладено законодавцем у термін «інтерес»; іноді інтереси просто ототожнюються із суб'єктивними правами, замінюючи одне одного; буває й інша ситуація, коли інтереси і суб'єктивні права протиставляються одне одному — законодавець застосовує розділовий сполучник «або»: «права або інтереси». Усе це вносить дисбаланс у чіткість юридичних конструкцій, змінює смисл понять, міняє орієнтири в юридичних засобах захисту і в підсумку знижує ефективність правового регулювання загалом, що й обумовило вибір такої теми дисертаційного дослідження.

На переконання доповідача, питання інтересів і їхньої ролі в суспільних процесах постає, як правило, у періоди проведення реформ, змін політичного й економічного ладу, оскільки інтереси відіграють роль рушійних сил суспільного розвитку. Тому в основу своєї роботи І. Венедіктова поклала наукові обґрунтування інтересів таких вчених, як: Р. Ієринг, А. Тон, Р. Перрі, Р. Маківер, Ю. Гамбаров, Й. Покровський, Г. Шершеневич, Д. Мейєр, Є. Пассек, В. Грибанов, В. Попов, К. Торган, С. Братусь, М. Вітрук, Р. Лукасян, М. Гурвич, М. Єгоров, О. Іоффе, О. Красавчиков, С. Алексєєв, Л. Явич, М. Барінов, М. Мотузов, М. Малєїн, Д. Чечот, Ю. Зав'ялов, В. Рясінцев, М. Шайкєнов, О. Малько, В. Субочєв, В. Сіренко, Ю. Тихонравов, З. Ромовська, Є. Вавілін, Г. Мальцев, Р. Стефанчук, І. Бірюков, М. Першин, О. Власова, Ф. Богатирьов, О. Чєпис, А. Кубко, Т. Підлубна та інші. Проте доповідач звернула увагу, що незважаючи на кількість наукових робіт, у яких так чи інакше розглядалася категорія охоронюваних законом інтересів, цілісного уявлення про неї не представлено, істотні

¹ Кузнецова Н. С. Развитие гражданского законодательства Украины: проблемы и перспективы // Альманах цивилистики : сб. ст. — Вып. 1 / под ред. Р. А. Майданика. — К., 2008. — С. 23.

риси інтересу, його зв'язки з об'єктивними тенденціями суспільного розвитку, а також цивільно-правовий захист ці автори майже не досліджували. Не було розкрито природи цього явища, а деякі вчені продовжують ототожнювати охоронювані законом інтереси із потребами, мотивами, правами або свободами. Тому залишилися відкритими питання як теоретичного, так і практичного спрямування стосовно правового регулювання й охорони законних інтересів.

Розкриваючи питання основної проблематики дослідження і його значення для розвитку науки цивільного права, І. Венедіктова зазначила, що у монографії і докторській дисертації на основі поєднання теоретичних аспектів дослідження з доктринальним аналізом судової практики з цивільних справ щодо захисту охоронюваних законом інтересів проведено дослідження соціально-правової природи категорії інтересу, історичного розвитку та взаємозв'язку з охоронюваними законом інтересами в цивільному праві, визначено зміст та характерні ознаки цього поняття, а також правові засади його існування та захисту в окремих інститутах цивільного права України. Вирішення наукових завдань надало можливість І. Венедіктовій сформулювати низку висновків, пропозицій та рекомендацій, основні з яких:

1. Гносеологічні аспекти формування інтересу як соціальної категорії показують, що інтерес — найважливіше джерело та чинник суспільного розвитку, для реалізації якого необхідна наявність таких факторів: засоби формування та реалізації інтересу, гарантованість інтересу, захист та охорона інтересу. Формування інтересу як правової категорії пронизує весь спектр правовідносин і всю систему законодавства України. Інтереси у правовій площині не є рівними, і це відображається в суперечностях, багатоаспектності та неможливості привести ці інтереси до єдиного знаменника.

2. Фактично можна визначити три варіанти деталізації існування інтересів у правовому полі. По-перше, коли окремий інтерес є повністю відображеним у праві, що зумовлює закріплення в конкретних нормах, тобто охоронювані законом інтереси мають своє місце в нормах об'єктивного права. По-друге, інтереси закріплюються і відображаються в суб'єктивних правах. По-третє, інтерес від самого початку існує поза правом, або не повністю ним закріплюється, або є зафіксованим у праві, але недостатньою чи небажаною для суб'єкта мірою.

3. Інтерес можливий тільки в суспільних відносинах, він є їх регулятором і певним каталізатором виникнення, зміни і припинення правовідносин у цивільному обороті. Інтерес певною мірою визначає предмет і метод цивільного права, а його сутність полягає в тому, що: 1) інтерес спонукає його носія до дій, які надалі формуються у правовідносини; 2) виникнення охоронюваного законом інтересу є запорукою подальшої реалізації прав та обов'язків носія інтересу, застосування певних правових норм; 3) необхідність належного врегулювання множини приватних інтересів є орієнтиром для нормотворця.

4. Інтерес є передумовою виникнення, розвитку та припинення суб'єктивного права. Суб'єктивне право (міру дозволеної поведінки) слід розглядати як засіб реалізації інтересу, що полягає в соціальній потребі (необхідності) такої поведінки. Способом реалізації суб'єктивних прав інтереси втілюються у правовідносинах, врегульованих нормами права.

5. Охоронюваний законом інтерес — це усвідомлене суб'єктом права домагання отримати певне матеріальне (нематеріальне) благо або змінити право-

вий статус, що спонукає суб'єктів права вчиняти конкретні дії чи навпаки, утримуватися від них, перебуває у правовому полі та забезпечене в реалізації підтримкою держави, здійснюється у формі дозволу і відображається в конкретних правовідносинах.

6. Охоронюваний законом інтерес реалізується добровільно, шляхом дії або бездіяльності його носія. Захист охоронюваного законом інтересу потребує від його носія вчинення дій, спрямованих на усунення перешкод у його реалізації. Відсутність дії зводить нанівець увесь процес динаміки інтересу, оскільки законний інтерес, на відміну права, не має захисної функції і може бути об'єктом захисту.

7. Існування охоронюваних законом інтересів — це не просто дозвоління з боку держави на їх реалізацію, а наявність достатньої системи засобів реалізації, яка передбачена і встановлена державою задля забезпечення можливості їх здійснення.

8. Системі охоронюваних законом інтересів притаманні такі ознаки: цілісність, єдність, структурованість, ієрархічність, стабільність, ефективність, диференційованість. Ознаки системи охоронюваних законом інтересів доповнюються її властивостями: вона є об'єктивно існуючою категорією; здатна оновлюватися, витісняючи ті елементи (охоронювані законом інтереси), що застаріли і не відповідають її поточним вимогам та потребам, фактично усуваючи їх; бере участь у соціально-економічних перетвореннях у суспільстві, державі й реагує на ці зміни трансформацією своїх складових елементів; є функціональною, що означає залежність кожного елемента системи від його ролі в суспільних відносинах, вплив на них і на їхнє врегулювання; виражає внутрішню погодженість і єдність юридичних норм; є гетеромною, тобто складається із систем нижчого порядку й одночасно може бути елементом системи вищого порядку; поєднує в собі динамічність і статичність, тобто перебуває і в стані перманентного розвитку та якісних змін, і має у своїй основі відносно сталий характер щодо принципів функціонування упродовж тривалого історичного періоду.

9. Запропоновано власну класифікацію охоронюваних законом інтересів у приватному праві. Так, охоронювані законом інтереси поділяються: 1) за станом усвідомленості: усвідомлені інтереси (сформовані стереотипи поведінки, які можуть мати певний статус); неусвідомлені інтереси (не відображені у свідомості особи інтереси, але які вона все одно реалізовує; можуть мати реалістичний, утопічний та антиутопічний характер); 2) за формою існування: природні інтереси (сукупність невід'ємних принципів і дозволів, що залежать від природи людини і не залежать від соціальних умов); соціальні інтереси (можливості, які передбачені позитивним правом або іншими соціальними регуляторами); 3) за часом: короткострокові інтереси (за своєю суттю виникають на незначний проміжок часу); довгострокові інтереси (виникають на неосяжний проміжок часу і за своєю суттю можуть існувати довго); постійно існуючі інтереси (інтереси, які не зникають упродовж усього життя); поточні інтереси (відображають реальність); перспективні інтереси (відображають майбутнє); 4) за стихійністю виникнення: анемічні інтереси (виникають стихійно і стихійно зникають); інституціональні інтереси (формалізовані, із чітко визначеною структурою); 5) за метою: первинні інтереси (базові); вторинні інтереси (похідні); 6) за сферою спрямування: політичні

інтереси; економічні інтереси; соціально-побутові інтереси; культурно-освітні тощо; 7) за режимом реалізації, ступенем індивідуальної визначеності й суспільної значущості: публічні інтереси; приватні інтереси; 8) за відображенням у нормах права: інтереси, опосередковані суб'єктивними правами; інтереси, неопосередковані суб'єктивними правами; 9) за економічним змістом: майнові інтереси (існують у договорах, деліктах, консигнативних зобов'язаннях, речових правовідносинах, виникають із права інтелектуальної власності тощо); немайнові інтереси (існують у забезпеченні особистих немайнових прав, сфері інтелектуальної (творчої) діяльності, сімейних правовідносинах, медичних правовідносинах тощо); 10) за об'єктом: речові інтереси (об'єктом є певна річ); зобов'язальні інтереси (об'єктом є певні дії); 11) за носієм: інтереси фізичних осіб; інтереси юридичних осіб; приватні інтереси територіальних громад; приватні інтереси держави; 12) за присутністю в засобах досягнення цілей: матеріальні інтереси; процесуальні інтереси; 13) за інституціональною приналежністю у приватному праві: речові інтереси (стосовно права власності та обмежених речових прав); зобов'язальні інтереси (договірні, деліктні, з обіцянки винагороди, конкурсу, рятування чужого майна тощо); сімейні інтереси; спадкові інтереси; інтереси у сфері інтелектуальної власності; житлові інтереси тощо.

У результаті активного обговорення доповіді І. Венедіктової, враховуючи її відповіді на задані запитання, відповідність представленій роботі спеціальності 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, учасники спільного засідання членів відділення цивільно-правових наук НАПрН України та Вченої ради Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України підтвердили важливе наукове значення проведеного дослідження, яке полягає в комплексному розгляді категорії інтересу, від гносеології її розвитку і до механізмів реалізації та захисту в цивільному праві України, що І. Венедіктовою розроблено загальну концепцію реалізації і захисту охоронюваних законом інтересів, що має складний і рухливий зміст і форму; надано авторське поняття охоронюваного законом інтересу; вперше розглянуто охоронюваний законом інтерес як регулятор суспільних відносин; надано поняття механізму правового регулювання охоронюваних законом інтересів, поняття і принципи реалізації охоронюваних законом інтересів; запропоновано модель механізму захисту охоронюваних законом інтересів; вироблено низку інших висновків, пропозицій і рекомендацій щодо захисту охоронюваних законом інтересів.

Практичне значення одержаних результатів дослідження І. Венедіктової полягає в тому, що вони можуть бути використані: 1) в науково-дослідній діяльності — як основа для подальшого наукового дослідження проблем загальнотеоретичного вчення про правове регулювання суспільних відносин загалом, а також окремих питань, пов'язаних із захистом охоронюваних інтересів у цивільному праві; 2) у правотворчій діяльності — сформульовані в роботі положення щодо захисту охоронюваних законом інтересів та окремі рекомендації з удосконалення чинного цивільного законодавства можуть стати основою для внесення відповідних змін до Цивільного кодексу України та інших законодавчих актів з цих питань тощо.

31 травня 2013 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.001.06 Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбувся захист

дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук **І. Венедіктовою** на тему: «*Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві*»¹ за спеціальністю 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право (*Науковий керівник*: доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України **Кузнєцова Наталія Семенівна** — Київський національний університет Тараса Шевченка, професор кафедри цивільного права. *Офіційні опоненти*: доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України **Луць Володимир Васильович** — Науководослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, завідувач відділу проблем приватного права; доктор юридичних наук, професор **Вавілін Євгеній Валерійович** — Вищий арбітражний суд Російської Федерації, суддя; доктор юридичних наук, професор **Заїка Юрій Олександрович** — Національна академія внутрішніх справ, завідувач кафедри цивільного права і процесу).

До захисту дисертації І. Венедіктовою опубліковано також монографію російською мовою².

Доповідач **А. Гриняк** під час виступу розглянув важливі питання правового регулювання підрядних відносин у сучасних умовах. Основний зміст доповіді було присвячено розкриттю теоретичних основ удосконалення механізму правового регулювання договірних зобов'язань із виконання робіт та пропозицій щодо розроблення нових концептуальних підходів до правового регулювання підрядних відносин.

У доповіді А. Гриняком охарактеризовано систематику договорів, що опосередковують зобов'язання із виконання робіт, та запропоновано критерії розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг. Надано аргументи існування в механізмі правового регулювання підрядних правовідносин схожих на юридичні факти, однак відмінних від останніх за своєю сутністю і правовою природою, юридичних умов.

На основі дослідження суб'єктного складу та змісту підрядних договорів А. Гриняк визначив найбільш оптимальні структури договірних зв'язків у цих правовідносинах.

Дослідник акцентував увагу присутніх та запропонував власні міркування щодо необхідності внесення змін у чинне законодавство з метою удосконалення законодавчих підходів до правового регулювання підрядних договірних відносин і практики його застосування. Визначив загальні ознаки, що об'єднують усі підрядні договірні зобов'язання в договірний тип із виконання робіт.

Доповідь А. Гриняка викликала інтерес усіх присутніх, що відобразилось у висловлених запитаннях до доповідача та жвавих обговореннях як відповідей на запитання, так і окремих положень доповіді.

Запитання, висловлені після доповіді, стосувалися як потреби у виробленні єдиних критеріїв систематизації підрядних договорів у договірний тип із виконання робіт, так і потреби у розмежуванні договорів із виконання робіт та надання послуг.

¹ *Венедіктова І. В.* Захист охоронюваних законом інтересів у цивільному праві : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / І. В. Венедіктова. — К., 2013. — 43 с.

² *Венедіктова И. В.* Охраняемый законом интерес в гражданском праве : монография / И. В. Венедиктова. — Х. : Точка, 2012. — 508 с.

Відповідаючи на задані запитання, доповідач акцентував увагу на постійному ускладненні системи договорів у межах договірної типу, що опосередковує зобов'язання із виконання робіт; на основі цього обґрунтував доцільність поділу договірної типу із виконання робіт на менше за обсягом класифікаційне утворення — підтип (договори підряду на створення): а) нерухомості; б) побутової речі; в) результату інтелектуальної власності; г) інформаційного продукту; д) документа), а в них запропонував виокремлювати види та різновиди (підвиди).

Щодо проблеми розмежування договорів із виконання робіт та надання послуг доповідач запропонував загальні, зважаючи на можливість існування змішаного предмета договорів підряду (роботи та послуги), критерії розмежування договірних типів із виконання робіт та надання послуг.

У результаті активного обговорення доповіді А. Гриняка, враховуючи його відповіді на задані запитання, відповідність представлені роботи спеціальності 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, учасники спільного засідання членів відділення цивільно-правових наук НАПрН України та Вченої ради Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України підтвердили важливе наукове значення проведеного дослідження, яке полягає в комплексному розгляді питань правового регулювання підрядних відносин у сучасних умовах.

21 березня 2013 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.500.01 у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва НАПрН України відбувся захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук **А. Гриняком** на тему: «*Договірні зобов'язання з виконання робіт у цивільному праві України*»¹ за спеціальністю 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право (*Науковий керівник*: доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України **Луць Володимир Васильович** — Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, завідувач відділу проблем приватного права. *Офіційні опоненти*: доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України **Кузнецова Наталія Семенівна** — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри цивільного права; доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України **Спасибо-Фатєєва Інна Валентинівна** — Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», професор кафедри цивільного права № 1; доктор юридичних наук, доцент **Кізлова Олена Сергіївна** — Міжнародний гуманітарний університет, завідувач кафедри цивільного та господарського права і процесу).

У своїй доповіді **С. Гринько** розкрила основний зміст свого дослідження, присвяченого рецепції деліктних зобов'язань римського приватного права України і зазначила, зокрема, що нині законодавча робота в Україні здійснюється в контексті проведення адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Для цього доцільним є не лише ознайомлення зі змістом законодавства ЄС та країн — учасниць ЄС, а й засад, на яких ґрунтується їхне

¹ Гриняк А. Б. Договірні зобов'язання з виконання робіт у цивільному праві України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / А. Б. Гриняк. — К., 2013. — 34 с.

право, розуміння його «духу» — римського приватного права, що дозволить уникнути помилок і необдуманих кроків при створенні єдиного всесвітнього цивільного права. Тому розроблення концепції деліктних зобов'язань в Україні на засадах римського приватного права є актуальним. Саме римськими юристами було запроваджено деліктні зобов'язання для компенсації потерпілим майнових втрат, завданих вчиненням правопорушення (делікту), — найпершого виду зобов'язань з моменту їх виникнення.

Об'єктом дослідження С. Гринько стали деліктні зобов'язання за римським приватним правом та їх рецепція в сучасному цивільному праві України, зокрема питання, пов'язані з: 1) визначенням поняття та сутності деліктних зобов'язань за римським і сучасним цивільним правом України; 2) виявленням впливу ідей римської юриспруденції на формування сучасної концепції суб'єктного складу деліктних зобов'язань; 3) з'ясуванням концептуальних засад визначення підстави та умов виникнення деліктних зобов'язань; 4) визначенням підстав звільнення від обов'язку відшкодувати шкоду за римським правом і сучасним цивільним правом України.

С. Гринько пропонує запозичити ідеї римського права щодо надання деліктним зобов'язанням самостійного значення способом забезпечення правового регулювання відносин внаслідок завдання шкоди вчиненням делікту окремою главою «Деліктні зобов'язання» та закріпити їх сутність на законодавчому рівні.

Суб'єктний склад деліктних зобов'язань у цивільному праві України базується, на думку доповідача, на принципі римської юриспруденції: «зобов'язання, що виникають внаслідок завдання образи і з деліктів, слідує за особою». У покладенні обов'язку відшкодувати шкоду на інших осіб, якщо безпосередній завдавач шкоди не деліктоздатний, вбачаються ідеї римської юриспруденції про ноксальну відповідальність. С. Гринько пропонується відтворити в Цивільному кодексі України римську ідею про визнання деліктоздатними лише фізичних осіб — марнотратників, які зловживають спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо. За необхідне вважається внести уточнення до Цивільного кодексу України, що на юридичну особу покладається обов'язок відшкодувати шкоду в разі її завдання винними і протиправними діями або бездіяльністю представника.

У результаті проведеного дослідження С. Гринько було наведено інші теоретичні узагальнення і нове вирішення проблем, пов'язаних із визначенням умов виникнення, підстав звільнення від обов'язку відшкодування шкоди та закономірностей правового регулювання деліктних зобов'язань в Україні на основі рецепції римського приватного права.

Відповідаючи на задане учасниками засідання запитання про те, що автор розуміє під поняттям «рецепція римського права», С. Гринько зазначила, що рецепція римського права — це відродження римського права загалом як складової частини загального процесу відродження цивілізацій (культур), що існували раніше, сприйняття духу, головних засад та основних положень тією чи іншою цивілізацією на певному етапі шляхом запозичення, відбору, перероблення та його засвоєння.

На запитання, що є підставою виникнення деліктних зобов'язань, С. Гринько відповіла, що виникнення деліктних зобов'язань у римському праві пов'язували із правопорушенням, приватним деліктом. «*Omnis enim obligatio vel ex contractu*

nascitar vel ex delicto», — так писав Гай у своїх Інституціях (I. 3. 88). Разом з тим було передбачено виключний перелік видів деліктів: *furtum, damnum iniuria, iniuria*. Завдання шкоди не вважалося підставою виникнення деліктних зобов'язань, оскільки зі шкодою пов'язувалося виникнення й інших недоговірних зобов'язань, як з публічної обіцянки винагороди, внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи, внаслідок набуття, збереження майна без достатньої правової підстави.

У результаті активного обговорення доповіді С. Гринько, враховуючи її відповіді на задані запитання, відповідність представлені роботи спеціальності 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, учасники спільного засідання членів відділення цивільно-правових наук НАПрН України та Вченої ради Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України підтвердили важливе наукове значення проведеного дослідження, яке полягає в комплексному розгляді питань рецесії деліктних зобов'язань римського приватного права в Україні.

26 квітня 2013 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.500.01 у Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва НАПрН України відбувся захист дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук **С. Гринько** на тему: «*Рецесія деліктних зобов'язань римського приватного права в Україні*»¹ за спеціальністю 12.00.03 — цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право (*Науковий керівник*: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України **Харитонов Євген Олегович** — Національний університет «Одеська юридична академія», завідувач кафедри цивільного права. *Офіційні опоненти*: доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України **Дзера Олександр Васильович** — Київський національний університет імені Тараса Шевченка, професор кафедри цивільного права; доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України **Стефанчук Руслан Олександрович** — Національна академія прокуратури України, завідувач кафедри представництва інтересів громадян і держави в суді; доктор юридичних наук, доцент, член-кореспондент НАПрН України **Погрібний Сергій Олександрович**, Приморський районний суд міста Одеси, заступник голови суду).

¹ Гринько С. Д. Рецесія деліктних зобов'язань римського приватного права в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук / С. Д. Гринько. — К., 2013. — 36 с.